

Stema comunei

Revistă de cultură
a comunei Băcani

BĂCĂNI

Numărul 23, anul VII,
Iunie 2019

La mulți ani, dragi copii!

Revistă sponsorizată de Primăria Comunei Băcani

1 IUNIE, ZIUA INTERNAȚIONALĂ A COPILULUI

■ Bibliotecar, Doinița MICU

Ziua de 1 iunie este ziua în care se sărbătorește copilul, acest minunat dar oferit de Dumnezeu, spre bucuria și împlinirea noastră ca oameni, spre desăvârșirea familiei și a perpetuării umanității.

Este ziua în care și noi, adulții, mai avem prilejul să ne simțim copii. Oferindu-le atenții copiilor, și noi ne putem bucura prin bucuria lor; amintindu-ne momente frumoase din copilăria noastră, mai avem prilejul să privim în urmă cu nostalgie, măcar pentru o zi!

Copiii au sufletul întreg, nemângâiat de veninul urii, al invidiei și al egoismului. Să zâmbim sincer asemenea lor, să fim ca ei măcar pentru o zi!

Ziua Copilului a fost menționată prima dată la Geneva, la Conferința Mondială pentru Protejarea și Bunăstarea Copiilor, în august 1925. Atunci, 54 de reprezentanți ai diferitelor țări au adoptat Declarația pentru Protecția Copilului, după care, multe guverne au introdus ” Ziua Copilului”.

În România, Autoritatea Națională pentru Protecția

Drepturilor Copilului, s-a constituit la 1 ianuarie 2005, însă nu se cunoaște cu exactitate data primei sărbătoriri a Zilei Internaționale a Copilului.

Anul acesta, fiind coordonați de către doamnele învățătoare Gigela Ibănescu și Mihaela Stan, copiii școlii primare din satul Drujești, și-au exprimat bucuria copilăriei și la biblioteca din comuna lor. Prin programul artistic prezentat, au dovedit că bucuria din sufletul lor este curată și liberă a fi transmisă tuturor!

Lansare de carte: **VESEL ȘI NELINIȘTITELE**

■ Doinița MICU

O nouă carte a fost lansată în data de 04 iunie 2019, are titlul "Vesel și neliniștitele", este a noua din opera doamnei scriitoare, Lăcrămioara Iolandina Ivan și a șaptea sub semnătura doamnei, lansată aici la noi, la Biblioteca Comunală Băcani.

Este o carte autobiografică, presărată cu amintiri din cea mai frumoasă etapă a vieții noastre, anume, viața de elev, din perioada adolescenței.

Nu este ușor și nici comod să scrii despre fiecare colegă, în ideea că riști a-i crea un oarecare disconfort; să scrii pentru fiecare colegă, catren personalizat; să organizezi din zece în zece ani, întâlniri de promoție; să răspunzi pentru toate eșecurile fiecărei întâlniri și să-ți mai rămână putere să te bucuri de reușita fiecăreia; să achiți uneori la final, din propriul buzunar, cheltuielile generate de aceste evenimente. Dar, făcute cu responsabilitate și din toată inima, datorită energiei constructive, native a doamnei Ivan, până și nereușitele au fost marcate ca reușite.

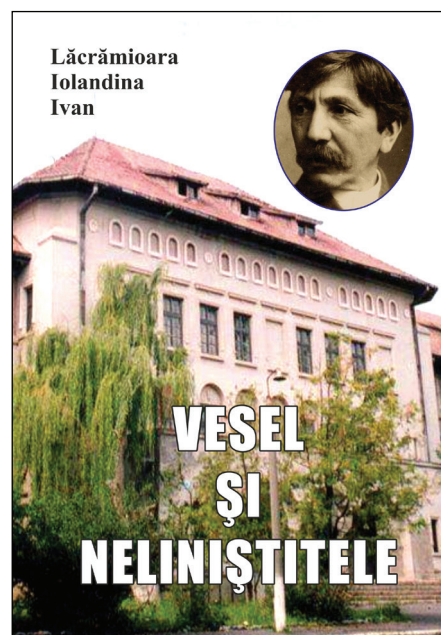
Remarcabil este caracterul conservator al scriitoarei, care a dat importanță fiecărei hârtiuțe, până și meniurilor asigurate la două dintre restaurantele unde s-au reunit peste ani, unul din anul 1988 și altul din anul 2008, după douăzeci de ani. De aici concluzia că nimic nu a trăit cu indiferență, ci a cules de pe oriunde a trecut, câte o mărturie pentru sufletul domniei sale.

În cuprinsul cărții, am surprins realități trăite de fiecare dintre noi, generația coaptă la flacăra comunismului, fiecare la timpul său, pe parcursul vieții de elev: planul obligatoriu privind achizițiile de materiale refolosibile (maculatură, sticle și borcane); uniforma obligatorie cu accesoriile obligatorii (bentița albă și numărul matricol); practica agricolă cu meniul zilnic același - hrana rece (telemea, un ou fiert, jumătate de ardei gras și sfertul de pâine intermediară); dar,

mai presus de toate RESPECTUL față de profesori. În contrast cu trăirile actuale, este evidentă diferența dintre atunci și acum, ca între cer și pământ.

Recomand tuturor lecturarea acestei cărți, unora ca pe o recapitulare a propriei trăiri, altora, ca pe un exemplu comparativ de viață dintre generații.

Pentru a da o notă ludică unui astfel de eveniment, copiii grupei mari de la Grădinița cu Program Normal din Drujești, unde slujește cu pasiune ca educatoare, doamna Lăcrămioara Ivan, au prezentat o scenetă, creație a aceleași autoare. Au fost recompensați cu dulciuri, admirați și aplaudați la scenă deschisă, de către funcționari ai primăriei Băcani.

ÎNĂLȚAREA DOMNULUI

■ Bibliotecar, Doinița MICU

Biserica cea dreptslăvitoare a lui Hristos are un brâu sfânt și preafrumos cu care se încinge în fiecare an. Brâu acesta poartă pe el douăsprezece semne, adică douăsprezece mari sărbători sau praznice împărătești. Ele încep cu Buna Vestire și se încheie cu Înălțarea Domnului. Toate dumnezeieștile praznice care împodobesc brâu de aur al Bisericii își au originea lor dogmatică și trainică în dumnezeiasca Scriptură și sunt intrate în cultul Bisericii Ortodoxe încă din primele veacuri creștine.

Dumnezeiescul praznic al Înălțării Domnului a fost prorocit cu 800 de ani mai înainte de către prorocul David în psalmi, prin cuvintele: *Înalță-Te peste ceruri Dumnezeule, și peste tot pământul slava Ta!* (Psalm 56, 7). Iar Sfântul Apostol Pavel zice: *Acest Iisus, Care S-a pogorât în cele mai de jos ale pământului, Acesta este Care s-a suit mai presus de toate cerurile, de-a dreapta mării întru cele înalte* (Efeseni 4, 9-10). Mântuitorul nostru Iisus Hristos nu S-a înălțat la cer, ci peste ceruri. Nimeni nu știe numărul cerurilor. Unii au spus că sunt șapte, alții au zis că sunt nouă, dar Sfânta Scriptură nu ne arată numărul lor. Nenumărate sunt cerurile și nemăsurat este Dumnezeu, cu vechimea, cu puterea și cu toată înțelepciunea. Așadar, Mântuitorul nostru Iisus Hristos S-a înălțat în această zi de-a dreapta Tatălui, *mai presus decât toate cerurile* (Efeseni 4, 10). Însă pentru ce S-a înălțat Domnul de pe pământ la ceruri?

– Ca să ne trimită nouă pe Preasfântul Duh (Luca 24, 49). Același lucru îl spune și Sfântul Evanghelist Ioan: *Trebuie să mă duc Eu, că de nu mă voi duce Eu la cer, nu va veni la voi Mângâietorul, Duhul adevărului, care de la Tatăl purcede* (Ioan 14, 26; 15, 26; 16, 7);

„Înălțatu-Te-ai întru slavă, Hristoase Dumnezeul nostru, bucurie făcând ucenicilor cu făgăduința Sfântului Duh; încredințându-se ei prin binecuvântare că tu ești Fiul lui Dumnezeu, Izbăvitorul lumii.” (Troparul praznicului)

– Ca să răscumpere lumea prin întruparea, pătimirea, moartea și Învierea Fiului lui Dumnezeu, cum zice Evanghelistul Ioan: *” Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul- Născut L-a trimis în lume ca să răscumpere lumea prin El”* (Ioan 3, 16);

– Ca să ne înalțe și pe noi cei ce credem în El, de pe pământ la cer, din iad în rai, din moarte la viață, precum Însuși zice: *Iar Eu, când mă voi Înălța de pe pământ, îi voi trage pe toți la Mine* (Ioan 12, 32).

Să-L rugăm pe Iisus Hristos Mântuitorul, Care va veni să judece lumea, ca să reverse pacea Sa peste oameni și să odihnească Duhul Său cel Sfânt în inimile noastre, a celor ce-L iubim, Îl slăvim, ne închinăm și-I cântăm cu credință: **HRISTOS S-A ÎNĂLȚAT!** (Arhimandrit Cleopa Ilie)

Înălțarea Domnului

Alexei Mateevici

Nu în marea lui Ilie,
Nu cu toiagul lui Moisei,
Nu-n tunete și strășnicie
Și-au lepădat iubiiții săi;
Și nu pe căi scânteietoare
S-a înălțat la cer Hristos,
Ce-nvățături îmblânzitoare
Adus-a blând și luminos.
Învățătorul sfânt al păcii,
Al dragostei și al iertării
Și întemeietorul legii
Ce au dat puțință învierii,
Lucea ca o stelută blândă
În înălțimea necuprinsă,
Ce-ncepe seara să s-aprindă,
Când ziua în apus îi stinsă.
Căci El în valea cea de plângeri
Venit-au nu cu războire,
Nu ca al răsplătirii înger,
Ce-aduce dreapta pedepsire

În fumuri și în fulgerare.
Venit-au Miel Nevinovat
Ca jertfă de răscumpărare
Ș-au fost cu spini încununat
Venit-au pentru răbdăciune,
Smerire-a tot biruitoare;
Venit-au pentru iertăciune
Și mila-n veci nepieritoare.

ZIUA EROILOR, LA BĂCANI

■ Prof. Emilia-Elena BÎRGĂU

În contextul globalizării, naționalismul pare că pierde tot mai mult teren în plan economic și politic, însă cu atât mai mult se simte nevoia redescoperirii identității naționale, a valorilor care ne definesc ca neam. Chiar dacă acum facem parte dintr-o structură politico-economică numită Uniunea Europeană, teritoriul României are aceleași granițe pe care soldații români și-au vărsat sângele. Și pentru sacrificiul lor se cuvine să-i cinstim, să amintim faptele lor urmașilor, care nu trebuie nicicând să uite că vorbim limba română, avem tradiții și o țară cu peisaje pitorești datorită eroilor care s-au sacrificat dându-și viața în dar patriei și dăruindu-ne nouă o țară în dar.

În ziua în care are loc Înălțarea Domnului, care a fost pe 6 iunie anul acesta este și Ziua Eroilor. După Sfânta Liturghie, cei doi preoți ai comunei, Țilea Cristian și Halapciug Bogdan au venit la Monumentul Eroilor din unde au făcut o slujbă de pomenire a eroilor din cele două războaie mondiale, ale căror nume stau înscrise pe unul din cele două monumente. La activitatea de la monument

au participat oficialitățile comunei, săteni, elevi și cadre didactice de la Școala Gimnazială Nr. 1, Băcani.

După slujba de pomenire au fost depuse coroane de flori din partea Primăriei și Consiliului Local Băcani și din partea maestrului militar, Secrieru Costică, la toate cele trei monumente, inclusiv la bustul Generalului Naumescu, statuie care se află în curtea Căminului Cultural.

Activitatea a continuat la Căminul Cultural, unde a avut loc un program artistic susținut de Corul Parohiei „Sf. Ier. Nicolae”, Băcani, coordonat de pr. Țilea Cristian și de elevii clasei a VII-a B, pregătiți de prof. Codreanu Maricica și prof. Stan Ioan. Corul Parohiei Băcani, format din foști și actuali elevi ai Școlii Băcani a interpretat melodii patriotice, dedicate dragostei de țară și de Dumnezeu. Elevii clasei a VII-a B au recitat un colaj de poezii care a trezit emoții și sentimente patriotice în sufletele celor prezenți și au interpretat melodii tematice.

Primarul comunei, Vasile Stoica a apreciat evoluția elevilor și le-a oferit câte un dar, iar pe oaspeții prezenți la eveniment i-a invitat la sarmale, ouă roșii și cozonac.

DE LA BALACI, LA BĂLĂCENI - oleacă de lingvistică, o țară de istorie

■ Prof. Romeo CHELARU

Am putea începe ca o poveste: A fost odată un Balaci, au fost odată niște Bălăceni. Unii s-ar putea gândi că vrem să spunem povestea genialului fotbalist oltean Ilie Balaci. Alții ar zice că urmează să analizăm genealogia neamului de boieri valahi care l-a dat pe academicianul Constantin Bălăceanu Stolnici.

Noi însă vrem să vorbim despre destinul unui sat moldovean zis Bălăceni, aflat odinioară pe apa Bogdanei, la ținutul Tutova, un sat dispărut ca atâtea altele dar refăcut în zilele noastre sub numele de Băltățeni și aparținător azi de comuna Băcani, județul Vaslui. Ar mai trebui adăugat aici că după 1921, când satul dispărut s-a reînființat lângă vechea vatră, el a purtat numele de "Regina Maria" iar mai apoi sub comuniști a devenit Băltățeni. Așadar ar fi vorba de un sat din categoria cătune dispărute în Evul Mediu dar reînființate lângă vechea vatră și trecute succesiv prin mai multe nume: Bălăceni, apoi Regina Maria și azi Băltățeni.

Vom apela pentru început la o carte celebră în epocă, o carte scrisă de lingvistul și istoricul B.P.Hașdeu pe numele ei *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol. 3., București, 1893. Acolo savantul ne informa că s-ar chema Bălaciuri vreo patru sate localizate în județele Teleorman, Vâlcea și Ialomița dar și că antroponimul Bălaciuri (prezent și la aromâni) ar veni dintr-un slavic băl "blond" completat cu sufixul -aciuri. Tot Hașdeu adăuga apoi că Bălăceni ar fi fost și un sat pe apa Trotușului, la județul Bacău (cu nume schimbat în Râpile) și că un sat cu numele Bălăceni apărea în 1850 la ținutul Tutovei. Să facem însă acum un nou salt, dar în timpul prezent pentru a vedea totuși ce ne mai spune recentul Tezaur toponimic al României: Moldova, vol.2, part.1, volum coordonat de Dragoș Moldovanu și apărut la Iași în 2014. Aflăm de aici că Bălăceni ar fi fost atestat ca oiconim la 1605, fiind de fapt un sat dispărut și așezat pe apa Smilei-afluent al Bârladului, pe dreapta.

Ca oronim, în expresia "Dealul Bălăcenilor" ar fi fost amintit în 1895 la est de satul Băcani, iar ca sat, sub forma Balaczeni putea fi văzut pe harta lui Cantemir din 1716/1737.

În privința etimologiei, autorii tezaurului toponimic ne trimiteau la antroponimul Balaci menționat încă din 1491, ianuarie 16 într-un act ce făcea vorbire de un sat "pe Smila, unde au fost Mihaiu, din sus de Bălăce"(D.R.H., A, III, p.169). Cât despre localizarea satului eram trimiși apoi tot la un document ștefanian, datat 16 ianuarie 1491 unde apărea pomenit "un sat pe Smila, anume unde a fost Balaci" (D.R.H., A, III, p.174).

Totuși autorii Tezaurului toponimic par a nu cunoaște că la ținutul Tutovei au existat nu unul ci chiar două sate Bălăceni, dispărute azi, cele două sate fiind situate la nord de târgul Bârlad și simetric așezate față de râul Bârlad. Căci au fost două sate tutovene: un sat Bălăceni pe apa Bogdanei și alt sat Bălăceni pe apa Zorlenilor, sate pe care lingviștii ieșeni le confundă vârtos. Primul

sat Bălăceni a fost într-adevăr la est de satul Băcani, însă nu era situat pe Smila-cum ne zic lingviștii ieșeni, ci era așezat pe pâraul Bogdana. Băștinașii, oamenii locului mai zic chiar și astăzi "Bălăceni" la un deal aflat pe stânga apei Bogdanei. Ar fi vorba de un deal aflat la intrarea în satul Băltățeni (comuna Băcani)-așezare care a înlocuit vechiul Bălăceni, deal poziționat foarte aproape de gura de vărsare a Bogdanei în Smila. În legătură cu cel de-al doilea sat Bălăceni, el s-a aflat pe apa Zorlenilor, afluent pe stânga al Bârladului și ar fi fost așezat la est de satul Zorleni, comuna Zorleni, județul Vaslui. Această localizare se observă clar pe harta Moldovei din 1716 a lui Dimitrie Cantemir, varianta franceză a lui Jean B. D Anville din 1737. Altfel spus, un sat Bălăceni ar fi fost pe apa Bogdanei la comuna Băcani, NV de Bârlad iar al doilea sat Bălăceni s-ar fi aflat pe apa Zorlenilor la comuna Zorleni dar NE de Bârlad. Cum harta lui Cantemir din 1716 nu ne arată decât Bălăceni de lângă Zorleni, am putea crede că la acea dată satul Bălăceni situat pe Bogdana dispăruse, devenind ori o siliște ori un trup de moșie. Relativ la existența celui alt sat Bălăceni aflat pe apa Zorlenilor ceva știri interesante ne dădea o anume hotărnicire făcută la 1727 de către dregătorii bârlădeni la cererea boierului Ion Palade, în care se vedea că Bălăceni fiind încă ca sat, având și vecini, adică țărani dependenți.Ea era confirmată de catastiful din 1727-1733 al marelui vornic Ion Palade în care acesta îi lăsa feciorului său Nicolae „satu întreg Zorleni și altu satu întreg Bălăceni ce am cumpărat de la feciorii Dabijii Scârlet vel pah.și de la feciorii lui Ștefan Scârlet vel armaș, frate Dabijii, ce să hotărăște cu târgul Bârladului din sus, despre soare răsare..."(I.Antonovici, Documente bârlădene, vol.3, p.301-313).

Dar chiar și Bălăceni de Zorleni par a fi dispărut aproape imediat, căci în Condica lui C.Mavrocordat puteam vedea un act din 1742 care ne semnala o moșie "Bălăceni" la ținutul Tutova dar nu și un sat. Era de fapt o carte de stăpânire dată la la 26 februarie 1742 lui Dumitrașco Pălade vel clucer pentru moșiile sale "anume satul Zorlenii și Bălăceni, Bujoreni, iarăși..." (Corneliu Istrati "Condica lui C.Mavrocordat, vol.2, Iași, 2008, p.138). Pare aici că și acest sat Bălăceni dispăruse și că devenise doar un trup de moșie.

Oricum ar fi e clar că cele două sate Bălăceni alături de satele Zorleni și Bujoreni (toate la N de târgul Bârladului) nu mai apar nici pe harta Moldovei din 1770 (Moldova Polska) și nici pe harta lui F.W.Bawr din 1781. Confirmare a dispariției lor găsim și în Condica vistieriei Moldovei din 1803, editată la Iași în 2010 de către Corneliu Istrati.Aici la ocolul Corod din ținutul Tutovei nu se observă nici un sat Bălăceni, însă vedem clar Bujorâni și nou apăruta Slobozia Zorleni a vornicului Gavril Conachi.Iar la ocolul Similii tot din ținutul Tutova sunt pomenite satele Băcani, Suseni și Gura Similii, însă nu zărim nici un sat Bălăceni.

Venind însă acum la problema ctitorilor și vechimii celor două așezări tutovene zise Bălăceni sprijin ne oferă două acte ștefaniene. Primul document datat 16 ian. 1491 ni-i arată pe nepoții lui Dragomir Cașotă vânzând lui pan Moghilă ceașnic cu 130 zloți tătărești „ocina lor, un sat pe Smila, anume unde a fost Balaci”. -D.R.H, A, III, p.174. Al doilea act datat la fel-ce coincidentă, întărea lui Toader Pleșanu cumpărătura unui „sat pe Smila , anume unde a fost Mihaiu , din sus de Bălăce.”- D.R.H, A, III, p.169. Comentând aceste acte în ale sale Documente ale lui Ștefan cel Mare scrise la 1913 , istoricul I. Bogdan făcea o interesantă observație. El afirma că satul lui Balaci s-ar afla ceva mai sus de Zorleni, unde ar exista încă dealul Bălăceanca și adăuga că mai sus de acesta, lângă Băcani pe pârâul Bogdana s-ar găsi un deal numit Bălăceni.

Ne permitem acum câteva comentarii. O primă remarcă e aceea că satul cumpărat de Toader Pleșanu la 1491 „pe Smila, unde a fost Mihaiu, din sus de Bălăce” e cel care se va chema mai apoi Pleșani, azi cu nume schimbat în Alexandru Vlahuță. Desigur cneazul Bălăce ce trăia la 1491 va împrumuta numele său satului Bălăceni de pe apa Bogdanei, de fapt un cătun așezat în fața satului Băcani și întemeiat probabil după anul 1500. O a doua remarcă e despre localizarea cătunului de pe Smila „anume unde a fost Balaci” care pare a fi fost la vărsarea Smilei în Bârlad, acolo unde la 1803 vedeam pomenit un sat denumit Gura Similii. Cum acest cneaz Balaci apărea la 1491 ca fiind deja răposat, e posibil ca el să fi fost și ctitorul satului Bălăceni, sat ivit pe apa Zorlenilor după 1500 și purtând numele lui Balaci. În fine o a treia remarcă trimite la faptul că azi , ambele sate Bălăceni sunt dispărute, însă amintirea lor a rămas înscrisă în numele celor două dealuri zise Bălăceanca și Bălăceni. Desigur mai putem preciza că Zorleni și Smila sunt două pârâuri aflate la N de târgul Bârlad, ambele vărsându-se în apa Bârladului, foarte aproape unul de altul. Și o nuanță: satul Bălăceni de pe Bogdana a dispărut , dar pe o vatră alăturată , după reforma agrară din 1921 s-a refăcut sub numele de Regina Maria, nume transformat apoi de comuniști în Băltățeni. Apreciem în ceea ce ne privește și că actualele nume de sate vasluiene date de către comuniști: Băltățeni sau Alexandru Vlahuță sau Vadurile etc sunt nefericite și că ar trebui revenit la vechile denumiri: Bălăceni, Pleșani, Polițeni. Așadar, dacă ar fi să tragem o concluzie am putea zice că cele două sate tutovene zise Bălăceni și-au tras numele de la cnezii Balaci și Bălăce, au fost ctitorite după 1500 și au dispărut la începutul veacului 18, ori din pricina războaielor ruso-otomane, ori din pricina acaparărilor boierești.

De fapt, dacă ne-am arunca acum ochii pe hărțile actuale-vezi google.ro/maps, am mai putea observa de pildă un sat Balaci-pe stânga pârâului Tecuci din j. Teleorman, ori un alt sat Balaciu-pe dreapta apei Ialomița din j. Ialomița. Ajungem astfel să ne punem fireasca întrebare: oare câte sate Bălăceni să fi fost totuși în evul mediu românesc/valah? Pentru a putea însă răspunde, va trebui să facem mai întâi o cercetare a toponimiei din spațiul Transilvaniei/Ardealului. Mirați, descoperim imediat cu ajutorul documentelor medievale și a Dicționarului toponimic Moldovan-Togan din 1908 că pe teritoriul locuit de valahii din Transilvania și părțile unguerești nu ne apare nici un oiconim Balaci/Balaciu/Bălăceni.

În schimb Moldova medievală ne oferă o recoltă ceva mai bogată. Căci aici, la 15 mart. 1490 un act ștefanian ne pomenea deja un „sat Bălăceni” aflat la ținutul Sucevei. (D.R.H, A, III, p.137). Mai târziu, un alt document dat de Ieremia Movilă vodă la 24 mart. 1601 întărea unui anume Dobrinski diac o parte din satul Bălăceni-la ținutul Sucevei. (D.I.R, A, veac 17, vol.1, doc.9). Acest sat sucevean apărea și la 1788 pe harta lui Jacob Schmid „Karte von der Walachei, Moldau und Bessarabien”, unde la ținutul Sucevei puteam identifica o așezare zisă „Balaschaeny”. Era vorba deci de un sat sucevean care mai există și astăzi , dar care apare pe hărțile actuale sub o formă ușor schimbată: Bălăceana. Nu același lucru se poate spune despre oiconimul Bălăceni , aflat pe apa Sălcuței în Bugeacul Basarabiei. Aici satul apărea în documente la 20 mart. 1606, când o așezare Bălăceni era pomenită pe pârâul Salca. (Gh. Ghibănescu, Surete..., vol.20, Iași, 1928, p.157). Același „Bolaczeni” pe „Salcze” din „Budzak vel Basarabie” se putea observa pe harta publicată în 1737 la Amsterdam de Jean B. D Anville sub titlul „Moldaviae Principatus delineante principe Demetrio Cantemirio”. De fapt era vorba de harta Moldovei creată la 1716 de Dimitrie Cantemir și pe care se putea citi „Bălăceni pe Salcea” din „Bugeac numit și Basarabia”. Oiconimul se vedea încă la 1770 pe harta „Moldawa Polska”, sub forma „Balikany”.

Mai apoi va dispărea, probabil datorită războaielor ruso-otomane. E posibil ca ori din aceleași motive , ori din pricina acaparărilor boierești să fi dispărut tot în veacul 18, și cele două sate Bălăceni aflate la ținutul Tutovei, unul la NE și altul la NV de târgul Bârlad. Altfel spus, din cele patru sate Bălăceni localizate în Moldova medievală, a supraviețuit doar cel din Suceava. Așadar, acum ne-a mai rămas de analizat doar situația toponimelor Bălăceni din Valahia (Țara Rumânească).

Pentru asta ne vom ajuta de Indicele numelor de locuri medievale editat de Ion Donat în colecția D.I.R., B, veacurile 13-16, București, 1956, p.6. Aici vom remarca atât un sat „Bălăcești” în județul Gorj cât și patru sate „Balaci” aflate pe lângă R. Vâlcea, Gherghița, București ori Roșiorii de Vede. Confirmare primim de la cartea lingvistului I.A. Candrea (Elemente de toponimie, București, 1933, p.120) unde apar două din ele: Balaci-sat și vale în j. Vâlcea și un Bălăceni-sat și pârâu în j. Gorj. De fapt sursele online actuale-google.ro/maps, adevăresc existența satelor: Balaci din j. Teleorman, Balaciu din j. Ialomița, Bălăcești din j. Gorj, Bălăceanu din j. Buzău și Bălăceanca de lângă București . Adică o rată bună de supraviețuire a oiconimelor valahe în formula Balaci/Balaciu/Bălăcești. Neîndoios, oiconime tip „Bălăceni” se mai pot identifica și-n afara spațiului moldo-valah, adică în străinătate. Astfel pe google.ro/maps o așezare Balakan se putea citi clar pe harta Azerbaidjanului turanic în vreme ce un Balakovo apărea pe Volga la SV de Samara și aproape de granița cu Kazahstanul. O altă hartă tipărită la Londra în 1850 de James Wyld sub titlul „European dominions of the ottomans or turkey in Europe” ne arăta în peninsula Crimeea un oiconim Balaklava. Iar pe o hartă a Bulgariei otomane creată la 1877 de H. Kiepert pe numele ei „Neue Karte von Bulgarien...” se putea vedea o așezare Bulaklu, la SE de Sliven. Așadar putem remarca că toate aceste așezări Bulak/Balak se găseau în mediul turanic de pe

Volga , din Crimeea, din Bulgaria ori din Azerbaidjan.

Logica ne zice că ajunși aici, următorul pas de făcut ar fi analiza etimologiei antroponimului Balaci/Bălăce. Și ne amintim că deja anterior am văzut menționată prezența antroponimelor Balaci și Bălăce la ținutul Tutovei în documentele ștefanieni din 1491. S-ar mai putea adăuga acum un document din 18 dec.1446 unde ne apărea prezent în sfatul lui Stefan vodă un anume pan Ivan Bălăcean.(D.R.H, A, I, p.382).Era vorba aici de un Ivan fiul unui Bălăce , fapt care ne spune că un boier pe nume Bălăce/Bălăcean a trăit în zilele lui Alexandru vodă cel Bun (1400-1432).Și trebuie spus că mari turcologi ca Virgil Ciocâltan ori ca Tashin Gemin au afirmat că numele Balac ar fi un antroponim turanic.Însă cum nu am găsit și dovada afirmației lor , ne rămâne nouă misiunea de a demonstra asta.Astfel un prim ajutor găsim în cartea lui Mircea Georgescu(Al 13 trib-khazarii, Filipeștii de Târg, 2010, p.31)unde ni se indică numele de Bulak , nume atribuit unui trib turcic medieval.Iar un alt Boluch-nume de han cuman , ne era arătat în cartea ardeleanului Ioan Ferentz:Cumanii și episcopia lor, Blaj, 1931, p.11-14.În plus am mai putea descoperi existența unui antroponim Balac, existență pomenită în lista de boieri valahi cu nume cumane întocmită de orientalistul Laszlo Rasonyi și citată de Neagu Djuvara(Thocomerius-Negru vodă..., București, 2015, p.56-57).În trecere, să mai semnalăm și numele de Balakov, nume purtat într-un spațiu slavo-turanic de către un mare fotbalist bulgar al anilor 90.Din cele zise și scrise mai sus găsim dovada cum că antroponimele Bulak/Balak au clar o origine turanică și că oiconimele Bulak/Balak sunt specifice țărilor turanice.

Ne îndreptăm așadar spre acea ipoteză care ne spune că etimologia termenului Balak e una turanică, mai direct spus cumano-tătară.Confirmare ne dă aici lingvistul Taner Murat care în al său Dicționar tătar crimeean-român(Charleston, USA, 2011, p.55) ne trimitea la termenul cumano-tătar Balak„crac de pantalon”, variantă în care Balak ca antroponim s-ar putea traduce prin „crăcănatul”.O altă soluție ne vine din Codex cumanicus de unde putem extrage termenii:Bala„superior, cel mai înalt, cel mai de sus”, Ak „alb”, Balacs„piatră prețioasă roșie, rubin” și Bolach„izvor , fântână”.Am avea aici un posibil compus Bala plus un Ak ce ar da un nume Balak „cel mai alb, palidul” ori un mai direct Balacs „rubiniul”.Identificăm și o a treia variantă-o dăm deși e mai puțin probabilă, care presupune un împrumut turanic din sanscrita indiană.Căci în sanscrită găsim un cuvânt Balaka „barză albă ”-cf.Dicționarul Huet, p.548-550 dar și o noțiune Balakṣa „albețe, paloare”-cf.Dicționarul Leupol-Burnouf, p.461. În această ipoteză , antroponimul turanic Balak ar însemna Albul , apropiindu-se de bulgarul bial „alb” , de rusul belii „alb” ori de românul bălan/bălai „alb, blond ”.Oricum ar fi am avea un antroponim turanic Balak traductibil prin una din opțiunile:Crăcănatul/Palidul/Rubiniul.În ceea ce privește varianta antroponimică Bolach ea ar putea genera în română numele Bolocan/Bolohan cu sensul de Izvoranu/Fântănar.

Ne vom întoarce însă acum la satul Bălăceni de pe Bogdana, și asta pentru a încerca să deslușim ce stăpâni /proprietari a avut el.Am văzut deja că la 16 ian.1491 trăia încă un cneaz Bălăce care va da numele său satului

Bălăceni , apărut clar după 1500.Mai apoi la 1620 , documentele o arătau pe Stanca , jupâneasa lui Toflea Murgoci fost vornic , dăruind nepotului Ifrim o moșie „din Bălăceani, din Zmiiani”.Imediat, la 3 ian.1628 vodă Miron Barnovski întărea răzeșilor -frați Drăgan, Efrim și Albul „o ocină și dedină din satul Zmiiani și Bălăceni ce este în ținutul Tutovii , cu vad de moară pe Bogdana ”, cumpărată de la feciorii Grozavei , nepoți lui Gherman din Zmiiani.(D.R.H, A, XIX, p.381).Ceva mai târziu, un act din 1 dec.1644 dat de vodă Vasile Lupu , întărea fraților Drăgan, Efrim și Albul dar și neamurilor lor „niște părți de ocină din satul Bălăceni și din satul Zmiiani , ce sînt pe Smila în ținutul Tutova și cu vad de moară în Bogdana și în Smila , ce se vor alege părțile bunicului lor Ignat”.(D.R.H, A, XXVII, doc.461).Toate aceste acte ne ajută să observăm că la apusul veacului 16 satele Zmeiani și Bălăceni erau megieșe -adică vecine în hotar și aflate sub stăpânirea lui Ignat, lui Gherman și Stancăi-probabil rude între ei.

Desigur un document interesant e și cel dat la Hârlău pe 30 aug.1630 (I.Antonovici, Documente bărlădene, vol.3, p.33).Și asta pentru că aici Stanca lui Toflea Murgoci apărea dăruind feciorului ei de suflet-Dumitru, toate părțile de moșie de pe strămoșul ei Vanu(Oan)portarul Sucevei, atât la Păulești și la Zmeiani pe Smila , cât și la Bălăceni pe Bogdana.Ori într-un articol anterior am văzut că Oan portar era ginerele lui Negrea vornic de Bârlad, dregător sub vodă Alexandru cel Bun.Așadar Bălăceni înainte de Bălăceni ar fi fost stăpânit spre 1432 de către acest Oan portar, dregător sub vodă Alexandru și ginere lui Negrea mare vornic.Ar fi util de comentat și actul din 30 mai 1697, unde ne apărea o judecată între Negruț din Zmeiani-nepot lui Ifrim și popa Ștefan -nepot lui Drăgan, miza fiind iazul din Bălăceni , iaz cumpărat anterior de către nepoții Stancăi Murgoci.Și asta pentru că se remarcă aici atât prezența iazului din Bălăceni pe apa Bogdanei cât și existența răzeșului Negruț din Zmeiani, strămoșul celebrului scriitor moldovean Costache Negruzzi.

Iar dacă vom sări acum în veacul 18 , vom putea deja observa un transfer clar de proprietate , transfer făcut în acest secol fanariot de la răzeși către boieri. Astfel pe 1 mart.1701 boierul Ion Palade-fost vel sulger, cumpăra de la răzeși o pătrime „din bătrânul lui Ifrim, din hotarul Bălăceanilor”.Deja la 15 mai 1704, ajuns mare vistiernic Ion Paladi continua să mai cumpere de la Ștefan Măgurianul o moșie „la sîliște la Zmeiani și la Bălăceni și la Păulești”.Tot la 1704, același Ion Paladi mai cumpăra de la strănepoții lui Marmure uricar mai multe moșii la Bălăceani și la Zmeiani.Iar pe 9 sept.1709 , nepoata lui Drăgan din Zmeiani vindea lui Ion Paladi fost m.visternic mai multe ocini la Zmiiani și Bălăceni „pentru o mare nevoie și datorie la turci”.cf.N.Iorga, Studii și documente...., vol.16, p.202-209.Vedem așadar clar acum realitatea unor cumpărături masive, făcute de către boierul Ion Palade pe seama răzeșilor din satul Bălăceni , pe apa Bogdanei.Iată deci , cum boierii Pălădești, greci de origine, ajunși la Băcani la 1640, împământeniți prin căsătorie, îmbogății prin dregătorii și având capital , au reușit să acapareze masiv din pământurile răzăsești.O clarificare mai târzie găseam și în Catastiful testament din 1727-1733 al marelui vornic Ion Palade, unde acesta lăsa feciorului său Toader „părțile de sat de Bălăceni , din sus de Zmeieni”.El mai preciza

acum că „La Bălăceni sînt două hălășteie , cel din gios este al Negruțăștilor cu niamul lor, cel din sus este pe părțile daniilor mele”.-cf.I.Antonovici, Documentebârlădene, vol.3, p.301-313.Interesantă e totuși și dovada că răzeșii nu pierduseră chiar totul, căci la 22 sept.1785 vedeam pe boieroaica Maria Palade postelniceasa judecându-se încă pentru iazul Bălăceni cu Ioniță Negruț.cf.N.lorga, Studii și documente...., vol.16, p.215.La fel de interesantă ne apare a fi o judecată făcută de către Antioh vodă Cantemir pe 25 aug.1706 , când un act ne vorbea de o pârâ a nepoatei lui Drăgan de Zmeiani în legătură cu un iaz cu moară la Bălăceni.Documentul povestea că la porunca lui vodă , vornicul de poartă strânga „megiași din pregiur și răziași de acolo”, și constata apoi că „au ținut frățăște acial iaz și unul și-au fost făcut o moară într-un mal și altul într-alt mal , Postolache despre răsărit iar Neculai despre apus. Și umbla morile pe rând:o moară într-o săptămână și alta într-alta, frățeaște.”cf.N.lorga, Studii și documente...., vol.16, p.208.Constatăm din cele de mai sus că la Bălăceni erau chiar două iazuri(unul în dreptul cătunului, celălalt la vărsarea Bogdanei în Smila) dar și că răzeșii împărțeau frățește iazul, morile lor „umblând”pe rând, în săptămâni diferite.Altfel spus răzeșii împărțeau în comun și morile iazurilor dar și peștele(în alte documente se zice că „au vânat peștele”)iar uneori se mai și certau pe seama celor obștești.Am mai putea zice și că în sec 18 satul Bălăceni de pe Bogdana va dispărea, din el rămânând doar un iaz, o siliște și un trup de moșie-toate stăpânite acum de către boierii Pălădești.Faptul acesta ni-l confirmă inclusiv harta lui Iosef Baiardi din 1816, unde la răsărit de satul Băcani se observă existența trupurilor de moșie Bălăceni și Zmeeni, în vreme ce la hotarul dintre ele putem identifica atât

o siliște (fostul sat Bălăceni) cât și un iaz situat pe apa Bogdanei.

Desigur ar mai fi ceva de zis și despre celălalt sat Bălăceni aflat pe apa Zorlenilor, dar tot la ținutul Tutovii, însă ne vom ocupa de el într-un articol viitor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- www.google.ro/maps.
www.gallica.bnf. fr.
D.R.H, A, Moldova, vol.1, 3, 19, 27, București.
D.I.R, A, veac17, vol.1, București.
G.Kuun, *Codex Cumanicus*, Budapesta, 1880.
N.Djuvara, *Thocomerius- Negru vodă*, București, 2015.
Gh.Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol.20, Iași, 1928.
Taner Murat, *Dicționar tătar crimean-român*, Charleston, USA, 2011.
C.Istrati, *Condica lui Constantin Mavrocordat*, vol.2, Iași, 2008.
N.lorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol.16, București, 1909.
C.Istrati, *Condica vistieriei Moldovei din 1803*, Iași, 2010.
I.Antonovici, *Documente bârlădene*, vol.3, Bârlad, 1915.
Dragoș Moldovanu, *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol.2, part.1, Iași, 2014.
B.P.Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol.3, București, 1893.
E.Burnouf, L.Leupol, *Dictionnaire classique sanscrit-francais...*, Paris, 1866.
S.Moldovan, N.Togan, *Dicționarul numirilor de localități....din Ungaria*, București, 2008.

Ce-i viața?

Ce-i viața? E-o năstrușnică minune
De Domnu-n ceruri binecuvântată
Și n-o putem trăi decât o dată,
Apoi ne îndreptăm spre soare-apune.

E-un dar divin, e-o clipă suspendată
Cu toate ale sale rele-bune
Făcute-anume să se împreune,
Întunecată-ades și luminată.

Cu valul îi gălesc asemănare
Te urcă și coboară ca pe mare
Iar câteodată e înfricoșată.

Dar, uneori, săruți cerul pe frunte
De-aceea eu o văd ca pe un munte:
Îl urci încet și îl cobori îndată.

Ca să descoperi...

Ca să descoperi aurul în tină,
Îți trebuie curaj și multă minte,
Din neizbâanzi să tragi învățăminte
Și să nu cauți altora pricină.

Fii temerar, în gând cu cele sfinte
Și cerne îndelung pulberea fină
Vei da, în întuneric, de lumină
Să încălzească recile morminte.

Izvor curat cu apa vie-a vieții
Nu dibui în fântâna tinereții
Că nu-i chiar totul scris în manuale.

Îți trebuie un munte de răbdare
Ca să găsești în pisc de cugetare
O moașă pentru gândurile tale.

Petruș ANDREI

Centenarul Marii Uniri: Alba Iulia - Budapesta - Trianon

Bătăliile Tisei

■ Dan RAVARU

Unul dintre statele înființate după prăbușirea Austro-Ungariei a fost Cehoslovacia. Statul s-a format prin asocierea Cehiei, aflată sub regimul Habsburgic al Vienei de sute de ani, cu Slovacia, stăpânită de unguri tot o perioadă îndelungată. Erau două motive ca Bela Kun și conducerea comunistă de la Budapesta să nu agreeze noua entitate statală. Mai întâi, ordinele de la Moscova, bolșevicii având mari probleme cu Corpul Cehoslovac, o mică armată alcătuită din foști prizonieri din Austro-Ungaria, care au luptat alături de inamicii bolșevicilor. Apoi, continuând ideea Ungariei Mari, Budapesta, deși comunistă, își dorea Slovacia, chiar sub formă sovietizată. Era o atitudine pe care românii nu o puteau accepta, atât din respectul pentru dreptul popoarelor, cât și datorită pericolului pe care l-ar prezenta o forță militară maghiară la nord, pe flancul drept al frontului nostru. Alt aspect determinant era criza în care se găsea Bela Kun. Fusese înfrânt de români, nu îndrăznea un atac peste Tisa, spre sud se aflau sârbii și trupe franceze (cehoslovacii nu păreau a fi o problemă, deoarece armata lor abia se constituia). O victorie asupra acestora din urmă ar fi adus, pe lângă prestigiu, și posibilitatea stabilirii unei legături mai strânse cu Rusia bolșevică, de unde ar fi putut primi ajutoare în mod direct. Ungurii procedează, mai întâi, la o nouă recrutare, sporindu-și efectivele și, cu două divizii, îi înfrâng pe cehoslovaci și ocupă Miskolczul. Comandantul învinșilor cere ajutor românilor.

Comandamentul român a organizat, atunci, un puternic detașament de intervenție format din batalioane de la Divizia a XVI-a Infanterie și de la Divizia a II-a Vânători, în fruntea acestuia fiind numit colonelul Dragu. El realizează o surprinzătoare trecere a Tisei în zona Tokay și, împreună cu noii aliați, provoacă ungușilor o mare înfrângere. Victoria nu a putut fi exploatată deoarece cehoslovacii s-au retras imediat după un prim contraatac maghiar, rupând legătura cu trupele noastre. În consecință, colonelul Dragu a trebuit să se retragă și el, să renunțe la capul de pod, după atacuri maghiare care au durat până pe 30 mai.

Un nou pericol se ivește în zonă, de data aceasta din cauza bandelor de bolșevici ucraineni din Galiția, care ar fi putut să se infiltreze în spatele flancului nostru drept, creând o situație extrem de gravă. Pentru a preveni acest lucru, detașamentul general Olteanu reocupă Munkacs și Csap și își extinde controlul până spre trecătorile Carpaților Păduroși. Aici s-a căutat stabilirea legăturii cu Divizia a VIII-a, care lupta tot împotriva ucrainenilor, bolșevici sau aflați în cetele unor otomani naționaliști, cu toții dușmani ai noștri. Românii mai colaborau și cu polonezii, în ținutul Pocuției, fost al lui Ștefan cel Mare.

Concluzia pentru evenimentele de mai sus ne-o prezintă generalul Mărdărescu: „În urma încheierii acestui armistițiu și a operațiunilor Polonezilor în Pocuția, din cursul lunilor Maiu și Iunie, trupele ceho-slovice

și poloneze fiind în măsură să ocupe regiunile ce li se cuveniau, ca aparținând statelor respective, din ordinul Marelui Cartier General, trupele noastre, cari din interese operative înaintaseră la nord de Tisa și ocupaseră regiunea Csap-Munkacs, au evacuat această regiune și s'au retras pe linia de despărțire convențională, stabilită de comun acord cu comandamentele cehoslovac și polonez” (G. D. Mărdărescu, op. cit., p. 81).

Din nou Consiliul Suprem Aliat de la Paris ne pune piedici. În loc să aprecieze sprijinul românesc dat cehoslovacilor, aliații vor să rezolve problemele prin alte tratative cu guvernul de la Budapesta și, totodată, condamnă armata română pentru că a înaintat până la Tisa. De altfel, pe aliați îi deranja și atitudinea dârză a lui Brătianu la Conferința de pace de la Paris. Era normal ca Brătianu să fie revoltat atunci când aliații doreau să ne limiteze armamentul sau să intrăm în tratative cu Bela Kun deși, în justa noastră concepție, acesta nu reprezenta poporul maghiar. Însuși Clemenceau, președintele Conferinței de la Paris, îi trimite un mesaj prietenos lui Bela Kun, între altele spunându-i că de două ori a oprit înaintarea românilor și invitându-l la Paris. Totodată, sunt admonestați reprezentanții României și Cehoslovaciei.

Stabilizarea frontului pe Tisa ar fi putut duce la o încheiere a păcii dacă guvernul de la Budapesta ar fi încercat să aibă un comportament rațional măcar în acest al doisprezecelea ceas. Din contra, acel amestec nociv de vechi imperialism și dorința expansiunii comuniste a generat, în continuare, noi acțiuni agresive ale conducerii maghiare. Înfrângerea ușoară a cehoslovacilor, atitudinea cel puțin ciudată a Consiliului Suprem Aliat, care pe de o parte condamnă comunismul, pe de alta flutura posibilitatea invitării lui Bela Kun la Conferința de pace de la Paris, nu au putut decât să încurajeze Budapesta. Când s-a pus, iarăși, problema retragerii armatei române de pe Tisa, guvernul nostru a explicat că va proceda în acest sens doar atunci când ungușii vor respecta toate clauzele armistițiului și vor renunța la pretențiile teritoriale. Aliații parcă s-au mai trezit, mai ales că se făcuseră și câteva încercări revoluționare comuniste la Viena, așa că l-au admonestat pe Bela Kun, cerându-i să intre în legalitate. Răspunsul său a fost pur și simplu obraznic, el declarând că se bazează pe armata sa în toate hotărârile pe care le va lua. Aliații au inventariat forțele de care dispuneau, în special cele române, mult superioare celor maghiare, lipseau, însă, elementele unei coordonări politice și militare. Cu excepția României, celelalte state au cerut fel de fel de condiții și amânări, practic eschivându-se de la un atac asupra Ungariei. Înțelegând bine situația, ungușii au preluat inițiativa și, la 17 iulie, declanșează o contraofensivă împotriva românilor. Acțiunea este motivată astfel de generalul Mărdărescu: „*Situația guvernului ungar îmbunătățindu-se, în urma succeselor obținute*

contra Ceho-Slovacilor și a înăbușirii contra-revoluției, pentru o și mai sigură consolidare în interior și mărirea prestigiului în afară, guvernul ungar avea nevoie de succese contra Românilor. În acest scop, în urma încetării operațiunilor armatei roșii pe frontul ceho-slovac, prin armistițiul încheiat, o parte însemnată din forțele devenite disponibile pe acest front, împreună cu alte unități din rezervă, au fost transportate și concentrate spre sud, în vederea luării ofensivei pe frontul român.” (G. D. Mărdărescu, op. cit., Partea a III-a, p. 87).

Bela Kun a căutat și o motivație oficială, în sensul că românii nu ar fi respectat linia de demarcație hotărâtă de aliați. Scopul său era, însă, distrugerea României, deschiderea drumului Moscovei către Europa, în care să reușească impunerea doctrinelor comuniste.

Regimul de la Budapesta pare să fi progresat în ceea ce privește organizarea armatei. S-au făcut recrutări de la 18 ani, în ideea formării unor mari unități cu efective și dotări corespunzătoare. La recrutări s-a renunțat la principiile ideologice, la început se mergea pe ideea muncitorilor comuniști înarmați, au fost înrolați și țărani, de multe ori cu forța, deoarece nu aveau regimul comunist. Constantin Kirițescu face o analiză mai amănunțită asupra armatei maghiare: „*Organizarea armatei a fost făcută după principiile moderne ale armatelor europene, având însă și unele particularități, ca efect al stărilor speciale revoluționare, din care ieșea armata. Astfel, marile comandamente erau puse sub comanda unor comisari civili, aleși dintre șefii revoluționarilor; ei erau însă ajutați în conducerea comandamentelor respective, de ofițeri superiori, militari de carieră. La comandamentele de divizii erau numai ofițeri de carieră, colonei sau locotenenți-colonei. Comandanții diferitelor unități se stabileau pe bază de examene. Ca unități caracteristice erau două divizii de lucrători din Budapesta și o brigadă internațională, formată din dezertori sau prizonieri din alte armate care, bine tratați de unguri, erau apoi înrolați în armată. În general, unitățile de lucrători erau deținute în interior, cu scopuri politice, din ele se formau echipele însărcinate cu represiunea încercărilor contrarevoluționare. Clădiri de mare importanță istorică din Budapesta au fost transformate în închisori, ca rod al activității acestor echipe.*” (Kirițescu, op. cit. II, p. 447)

În urma reformelor și a măsurilor, permanența unei armate maghiare luase un alt aspect. Pentru unguri, principala problemă care trebuia să fie rezolvată era prezența românească, forța noastră militară pe care ar fi vrut să o anihileze. Dispozitivul militar maghiar împotriva noastră se prezenta astfel, după Mărdărescu și Kirițescu. Mai întâi trei divizii care formau Corpul I de armată. Urma Corpul III de armată, cu o structură aparte. La cele două divizii de bază, care se distinseseră în lupta contra cehoslovacilor, se adăugau două brigăzi independente de secui și lucrători, precum și Brigada a 80-a internațională. În aceeași zonă au fost concentrate și divizii independente, a III-a, adusă tot din Cehoslovacia, a IV-a, din sud, din fața forțelor sârbe și franceze despre care se știa că nu vor acționa, a VIII-a, forță în rezervă generală. Se mențineau, însă, diferențieri în valoarea militară a diferitelor unități, mai ales în privința disciplinei, și de această dată cei mai bine cotați fiind secuii, pe când unitățile formate din muncitori voluntari erau mai interesate de politică decât

de instruirea militară. Ungurii posedau și un sistem de informații bine pus la punct, deservit atât de profesioniști, cât și de simpatizanți comuniști. De asemenea, duceau o propagandă susținută, dorind să atragă de partea lor, respectiv la ideologia preferată, și unguri, și străini. Se încerca asupra prizonierilor convertirea la comunism și se răspândeau știri false despre răscoale în Ardeal împotriva autorităților române, prizonierii fiind obligați să semneze declarații false despre preoții sau învățătorii care i-ar fi silit să se mobilizeze. Înainte de începerea luptelor propriuzise, maghiarii au întreprins câteva acțiuni provocatoare. În perioada 1-11 iulie efectuează bombardamente de artilerie și încercări de trecere a Tisei la nord de Tokay și la sus de Szolnok.

Rezumând datele despre diferitele unități din armata maghiară concentrată împotriva românilor, s-au centralizat următoarele date: după Kirițescu, circa 100 de batalioane, cu 50.000 de baionete, 800 de mitraliere, 10 escadroane, 60 de baterii de toate calibrele, 9 trenuri blindate. Toate aceste forțe au fost organizate în trei mari grupuri de luptă. Planul maghiar de campanie prevedea ca cele trei grupuri să forțeze simultan trecerea Tisei, apoi să înainteze stabilindu-se pe linia Satu Mare - Carei - Oradea - Arad, după fixarea capetelor de pod. Lovitura principală trebuia dată în centru, ostilitățile urmând să înceapă pe 20 iulie, la ora 3 dimineața. Perioada nu a fost aleasă întâmplător, era legată și de strângerea recoltei, care ar fi asigurat aprovizionarea cu alimente. Comandamentul român cunoștea intențiile ungarilor atât din informațiile de teren, cât mai ales din interceptarea unei radiograme din 8 iulie, așa că a luat contramăsurile de cuviință, în raport cu posibilitățile noastre. S-a trecut la gruparea judicioasă a trupelor aflate deja pe linia Tisei, s-a preconizat aducerea unor noi trupe din țară și asigurarea unor transporturi cât mai rapide pe calea ferată. S-a practicat gruparea în adâncime, adică o perdea subțire de trupe în față, grosul acestora fiind în spate, pentru a interveni unde va fi nevoie, la momentul oportun. Între trupele situate în prima linie s-au aflat cele două divizii ardelenesti și Divizia a X-a. Pe linia a doua erau Diviziile I și a VI-a Infanterie, cele două divizii de Vânători și cele două de Cavalerie, plus două noi divizii ardelenesti și elemente din alte arme. Totalul ar fi de 92 batalioane, 58 escadroane, 80 baterii. În comparație cu inamicul, observăm o aproximativă egalitate în ceea ce privește infanteria, un avantaj ușor dacă ne referim la artilerie, o superioritate zdrobitoare la cavalerie. Aspectele sunt relative, la artilerie ungurii aveau mai puține tunuri, dar de calibru mai mare, aveau și 9 trenuri blindate față de cele 2 ale noastre. Dacă din punct de vedere tehnic, sau al numărului de combatanți, ne prezentăm aproximativ egal, noi aveam două avantaje nete față de inamic: flancurile erau asigurate de forțe prietene - cehoslovacii la nord, sârbii și francezii la sud - dar, în principal, soldatul român era net superior ca instruire și, ce era mai important, din punct de vedere moral, avea conștiința îndeplinirii unei datorii patriotice, cu o vechime de peste 1000 de ani. Afară de unitățile menționate mai sus, din armata română mai făceau parte companii și un batalion de geniu (pionieri), secții de telegrafie, de autocamioane, de cicliști, avioane de recunoaștere și de bombardament, de luptă. Pregătirile de luptă ale inamicului sunt evidente de pe 17 iulie, când

terminau și poziționarea trupelor pentru atac, pe malul drept al Tisei. S-a început cu o mare pregătire a artileriei, foarte violentă și bine repartizată de-a lungul frontului. Se încerca, astfel, suplینirea parțială a dezavantajului ungarilor de a avea în față un puternic obstacol natural. A urmat un atac amplu, desfășurat pe direcțiile bănuite dinainte - Tokay, Szolnok, Csongrad, respectiv nord, centru și sud. Trupele noastre de acoperire - două divizii, având fiecare de acoperit 150 km, după cum se preconizase, nu au rezistat acestui impetuos prim atac. Modul de desfășurare a atacului a dus la o înțelegere a intențiilor maghiare de către comandamentul român. Eforturile maghiare vizau centrul liniei frontului, cele de pe flancuri aveau mai mult un caracter de diversivitate. De aceea, corespunzător, generalul Mărdărescu și-a concentrat și el trupele la centru, pentru a contracara principala lovitură maghiară. Românii au întreprins o serie de acțiuni de luptă pe flancuri, păstrând, astfel, aparența unui front în largă desfășurare. În același timp, însă, în spatele centrului erau concentrate trei noi divizii românești. Pe centru s-a efectuat o serie de retrageri controlate, inamicul fiind atras în interior, unde ai noștri aveau poziții de luptă pregătite anterior, un contraatac urmând să fie decisiv în fața Szolnokului. Pentru moment, ungurii exercită presiune în nord, reușind să treacă Tisa în mai multe puncte, însă sunt azvârliți înapoi, românii luând și 150 de prizonieri. Luptele continuă, românii pătrund adânc peste Tisa, sunt ocupate mai multe sate, sunt luați prizonieri și este capturată o mare cantitate de armament. Situația se schimbă de la o zi la alta, ungurii atacă din nou și, cu ajutorul artileriei grele, recuceresc capul de pod. Românii în retragere se poziționează concentric, așa că inamicul va fi încercuit și, în final, noi vom fi victorioși. Dar până la victoria ultimă mai sunt de depășit multe încercări. Și aici românii își dovedesc superioritatea în lupta corp la corp cu baionetele. Ultimul cap de pod al ungarilor, cel de la Rakamaz, este pierdut pe data de 26 iulie, zi în care, în sectorul nord, toți inamicii sunt aruncați înapoi peste Tisa. Lupte crâncene se desfășoară și mai la sud, în sectorul Csongrad, pentru cele două poduri de la Szentes. Românii reușesc să mențină pozițiile de aici, inclusiv podurile, însă inamicul realizează o forțare a Tisei mai la sud și, astfel, atacați din mai multe părți, românii se retrag pe Szentes.

Intervine, însă, Brigada I Vânători și localitățile trec dintr-o mână în alta, dar în final, pe 23 iulie, și orașul Szentes revine românilor, iar pe tot sectorul dintre gura Mureșului și a Crișului ungarilor sunt alungați peste Tisa. Aici sunt lăsate trupe de acoperire, iar Vânătorii, ca și alte trupe, se concentrează în sectorul central. Dacă pe flancuri inamicul obținuse succese de mică importanță și puțin durabile, starea de lucruri starea de lucruri din sectorul central, Szolnok, era diferită. Sub protecția tirului a peste 100 de tunuri, trupele maghiare reușesc să treacă Tisa chiar din ziua de 20 iulie. Perdeaua de acoperire cedează după o onorabilă rezistență, în fața mai multor divizii ungurești. Pe 22 iulie, noi forțe maghiare forțează Tisa la 20 km mai la sud, ceea ce duce la o mare concentrare de trupe inamice aici, în stânga Tisei. Capul de pod se consolidează, iar localitățile importante din zonă sunt ocupate de inamic rând pe rând. Cele două regimente române din sector se retrag luptând, propunându-și o altă poziție, pe canalul Barcău. Sunt realizate mai multe manevre de acoperire

și, totodată, regimentele primesc importante întăriri. Dar cele trei divizii ungurești care trecuseră Tisa își continuă înaintarea. Ocupă, între altele, localitatea Mezötur, unde populația, care cu trei luni în urmă, spune Kirițescu, îi primise pe români ca eliberatori, acum pune mâna pe arme și-i atacă pe ai noștri pe la spate. Noile formații ardelenesti rezistă cu dârzenie și, din rândul lor, semnalăm o faptă deosebită de eroism: „*Căpitanul Mathes Henri, sas din Mediaș, comandând o companie din regimentul 81 ardelenesc de infanterie, e însărcinat să susțină flancul stâng al brigăzii 41, acoperindu-i retragerea pe o nouă poziție. El rezistă cu îndârjire atacurilor neîntrerupte ale dușmanului covârșitor, până când, înconjurat din toate părțile, și rămânând numai cu câțiva bravi în jurul său, a primit atacul la baionetă al dușmanului. Nevoind să se lase prins de dușman, a fost străpuns de baionetele ungarilor și a căzut strigând «Trăiască România Mare!».*” (Kirițescu, op. cit. II, p. 451).

Inamicul reușește să ocupe toate localitățile până la canalul Barcău, în spatele căruia se retrăseseră trupele noastre. Succesele îl amețesc pe Bela Kun, care anunță peste tot victoriile obținute, erijându-se, chiar, într-un executor al Consiliului Suprem Aliat de la Paris fiindcă îi împinge pe români pe linia de demarcație. De aici și adevărate furtuni în presă, luări de poziție partizane: presa maghiară vorbea de debandada trupelor române, cea românească explica retragerea metodică. Comandanții români, în frunte cu generalul Prezan, șeful Marelui Stat Major, din Dumesti-Vaslui, erau mulțumiți de mersul lucrurilor, ei având o viziune aparte, privind în perspectivă. Odată asigurate flancurile, se putea trece la atac și pe centru. În trufia lor, ungurii făceau, deja, greșeli elementare din punct de vedere militar. Doritori să ocupe cât mai multe localități, ei și-au dispersat trupele, iar acestea s-au împrăștiat, pierzând legătura între ele; în plus, inamicul nu-și păstrase trupe de rezervă.

Se formează un grup de manevră, inițial compus din două divizii de infanterie și una de cavalerie. Traian Moșoiu, comandantul grupului de manevră, pregătește revanșa începând cu 24 iulie. Încă de pe 22 iulie s-au executat operații în urma cărora să fie oprită înaintarea inamicului și, concomitent, o forță românească de infanterie și cavalerie să-l poată lovi din flanc și din spate, punând în pericol toate cele trei coloane ale sale. În sprijinul grupului de manevră vine și victoria de la Szentes, unde ungarilor fuseseră aruncați peste Tisa, românii având, astfel, un disponibil de trupe. Totodată, detașamentul Papp, format din regimente ardelenesti, dar și din formații de susținere, bloca orice deplasare spre est a inamicului. Se putea vorbi, deci, de o încercuire, de un cerc de fier care se strângea în jurul dușmanului. În sfârșit, în zorii zilei de 24 iulie se declanșează contraatacul românesc. Totul se schimbă acum, românii ocupă localitate după localitate, asigurând flancurile grupului de manevră și tăind căile de retragere ale inamicului. Divizia I, după un marș forțat, la jumătatea zilei de 24 iulie, intră în luptă. Apare un moment de cumpănă, când aripa stângă a diviziei este învăluită de inamic și șovăie: „*atunci Colonelul Tomoroveanu, Comandantul brigăzii a II-a, se repede călare în fruntea trupelor noastre și cade lovit de un glonț în frunte. La ora 1 după-amiază lupta se dă cu înverșunare pe frontul celor trei regimente ale diviziei.*” (Kirițescu,

op. cit. II, p. 454). După atacuri puternice, se fixează o nouă linie de demarcație între trupele noastre și ale inamicului, prin respingerea frontului ungar cu 10-20 de km. Prima zi a îmbunătățit situația armatei române, fără a fi, însă, hotărâtoare. Situația devine, însă, periculoasă pentru noi când încă 3.000 de unguri trec Tisa, întărind dispozitivul de luptă al inamicului. Presiunea acestuia asupra trupelor noastre crește, regiment după regiment, întreaga divizie se retrage cu câțiva kilometri. Acum este momentul în care comandantul diviziei aruncă în luptă rezervele, plus o brigadă de Roșiori descălecată. Inamicul este surprins de contraatacul românilor care, cu toate că suferă pierderi însemnate, până seara se apropie din nou de Tisa. Urmează intervenția foarte eficientă a Grupului din sud care, după victoria obținută, își poate degaja zona și poate trimite principalele forțe în centru. Ungurii își dau seama că sunt încercuiți și intră în panică. În noaptea de 25-26 iulie, toate unitățile maghiare caută să se refugieze la Szolnok, podul de peste Tisa spre această localitate fiind supraaglomerat. Inamicul nu mai opune rezistență, fuge pur și simplu, iar cei rămași în urmă sunt luați prizonieri. Convinși că nu mai pot face față trupelor române, ungurii aruncă în aer podul cel mare de peste Tisa la Szolnok.

Generalul Mărdărescu elogiază astfel comportamentul vitejesc al românilor, consemnat și în acte oficiale: „Timp de 7 zile, dușmanul s'a svârcolit în lupte crâncene și neîntrerupte, pentru atingerea năzuințelor sale, dar, s'a lovit de zidul format de pieptul bravelor trupe ale Grupurilor de nord și sud, în timp ce Grupul de manevră s'a năpustit ca o vijelie asupra flancului și spatelui inamicului, dându-i lovitura de moarte. Timp de 7 zile, valurile dușmane au trecut peste mormintele eroilor noștri, căzuți la Tisa în luptele din Aprilie, pentru dobândirea drepturilor noastre sfinte naționale. Aceste morminte au rămas și vor forma pururea o strajă neclintită în tot lungul Tisei, fiind mărturia cea mai vie, că până acolo ține Românismul.

În aceste mari zile de glorie, trupele noastre au suferit serioase pierderi, între cari cităm pe cea a bravului Colonel Tomoroveanu Victor, Comandantul Brigadei 2-a de infanterie (Divizia I-a), căzut în fruntea trupelor sale, la atacul înverșunat din ziua de 25 Iulie, din regiunea Fegyvernek.

În ceea ce privește pierderile adversarului, în oameni și material, au fost atât de ridicate, încât, după 7 zile de luptă, descurajarea a luat așa proporții, că mișcarea lui de retragere s'a transformat în adevărată fugă.

Strălucitele fapte de arme ale vitejilor noștri ostași, în frunte cu comandanții lor, reiese din următoarea telegramă și ordin de zi ale Comandamentului trupelor din Transilvania, date cu ocazia respingerii ofensivei ungare:

MAJESTĂȚII SALE REGELUI.

Trupele noastre, cari vegheau pe țărmul stâng al Tisei, au fost atacate de inamic pe tot frontul, în dimineața zilei de 20 Iulie a.c.

Vrăjmașul fiind bine utilat, a reușit să împingă perdeaua noastră de acoperire pe toată întinderea frontului, să execute o trecere în masă în regiunea Szolnok și să înainteze în direcțiunea Szolnok-Debrețin-Oradia Mare, pe o adâncime de 50 km.

Dușmanul fiind însă pretutindeni manevrat energic și la timp, după lupte crâncene și neîntrerupte de 7 zile, bravele noastre trupe au reușit să-l arunce pe dreapta Tisei, în tot lungul frontului, în complectă debandadă.

Măndre, că au știut să-și îndeplinească încă odată datoria față de Neam, Țară și Tron, bravele trupe ale frontului de vest își îndreaptă gândul cu dragoste și supunere către Tron și într'un singur glas strigă:

Să trăiască M. S. Regele, Comandantul de căpetenie!

Să trăiască M. S. Regina, îngerul protector al celor în suferință!

Să trăiască A. S. R. Principele Moștenitor și Toate Vlăstarele Dinastiei!

Comandantul trupelor din Transilvania
General Mărdărescu.

Ordin de zi No. 53, din 27 Iulie 1919.

Strajă fiind pe țărmul stâng al Tisei, pentru a apăra vatra strămoșească și pentru a asigura viața, cinstea și avutul întregii populațiuni din regiunile ocupate de voi, fără deosebire de neam și de credință, inamicul trecând Tisa, s'a năpustit asupra voastră, atacându-vă furios în tot lungul frontului.

După lupte crâncene și neîntrerupte de 7 zile, dușmanul lovindu-se de zidul format de piepturile voastre de bravi, a fost zdrobit și aruncat peste Tisa în complectă debandadă.

Prin acest nou fapt de arme, falnicile divizii românești au făcut dovadă lumii întregi, încă odată, de neîntrecutele virtuți ostășești și neclintitul spirit de disciplină, cu cari sunt înzestrate.

Credința, că prin eforturile făcute v'ați îndeplinit o datorie sfântă față de Neam, Țară și Tron, este cea mai desăvârșită ușurare pentru toate greutățile, prin cari ați trecut.

Sunt neîntrecut de mulțumit și mândru, că m'am găsit în mijlocul vostru și v'am comandat într'o întreprindere atât de măreață.

Mulțumindu-vă la fiecare în parte, vă zic:

Sănătate și voe bună, bravi ostași ai Comandamentului trupelor din Transilvania.

Comandantul trupelor din Transilvania

General Mărdărescu." (G. D. Mărdărescu, op. cit., Partea a III-a, pp. 130-132).

Constantin Kirițescu, pe lângă elogiile, face profunde trimiteri în trecutul istoric: „*Bătălia de la Tisa constituie una dintre etapele procesului dintre unguri și români. Legenda povestește că, mai mult de o mie de ani înainte, voievodul român Gelu apărase cu eroism porțile pământului românesc dinaintea puhoiului asiatic al ungarilor și murise, cu moarte de viteaz, pe malul Căpușului. Înfrângerea legendarului voievod pecetluse căderea Transilvaniei într-o robie care va dura o mie de ani. De astă dată, lanțurile se rupeau definitiv. Pe malurile Tisei, națiunea română își lua revanșa în chipul cel mai strălucit. Bătălia de pe Tisa arunca pe cotropitor afară din pământul pe care-l ținuse rob, aducea libertatea pe plaiurile Ardealului și venea să adaoge o creangă nouă în cununa de aur a oșteanului român.*" (Kirițescu, op. cit. II, p. 456).

EXPANSIUNEA RUSIEI

■ Vasile FÎNARU

„Istoria expansionistă Rusiei” este cartea scrisă de „Ion fără de țară”, pe nume adevărat Ion Ioachim, profesor de română și ziarist. De câteva veacuri încoace el vede mereu cum Rusia, vecină a Moldovei lui, îi ocupă mereu din ea, că Bucovina și gurile Dunării nu mai aparțin astăzi României mame, că de la 1812 și mai dinainte și până în prezent Rusia îi fură Basarabia, iar acum însăși istoria Rusiei este strigătul său de durere și ca o revendicare a lăcomiei rușilor se vede nevoit să facă istorie, să strige și să arate cine înfăptuiește și astăzi o asemenea acaparare.

Cartea arată ce reprezintă Rusia astăzi - un stat uriaș - cel mai mare din lume după suprafață, care a acaparat de-a lungul istoriei teritorii de la toți vecinii.

Capitolul „Scandinavii întemeiază statul rus” face dovada că mult mai târziu decât puternicul stat al lui Burebista și Decebal, de-abia în secolul al IX-lea după Hristos, pe la anul 900, mult mai târziu de la contopirea dacilor cu romanii, cuceritorii triburilor slave (vikingii) au fost fondatorii statului vechi rus, a puternicului și bogatului voievodat rus al Kievului și acesta doar din interesul cuceritorului de a avea de la cine strânge impozitele, dările...

De la întemeiere, statul rus s-a extins prin războaie și cuceriri. Așa a fost realizat statul multinațional rus, vecinul de la răsărit, de care ne desparte Moldova noastră și Ucraina astăzi. Fie că a fost Rusia lui Ivan al III-lea, a lui Ivan cel Groaznic, a Romanovilor, a lui Petru I, Ecaterina a II-a, a lui Alexandru I, Lenin ori Stalin sau a urmașilor acestora, că a fost vorba de războaiele lui Suvorov - în care mai mult a fost învins decât biruitor, dar recompensat din belșug - de anexarea Basarabiei, de războiul Crimeei sau pentru Caucaz, de războiul ruso-turc de la 1877-1878, de expedițiile pentru cucerirea Asiei, mijloacele au fost aceleași.

Ivan cel Groaznic și-a ucis fiul, lovindu-l la mânăie; Petru cel Mare îl omoară pe al său cu ferocitate, torturându-l și obligându-l să recunoască ceea ce nici nu gândise; Ecaterina a II-a își va omorî soțul și va domni timp de 34 de ani; Romanovii vor fi omorâți din ordinul lui Lenin, Lenin din porunca lui Stalin.

Întâiul țar al rușilor - Ivan cel Groaznic - istoricii l-au descris ca fiind „în egală măsură nebun, sângeros, cuceritor” în același timp „mare iubitor de diamante, aur, cositor, cărbuni și reni”, ceea ce i-a justificat cuceririle de teritorii; Feodor I, care îl moștenește, era „debil mintal și bicisnic”, iar Boris Godunov care i-a succedat, omul care a stimulat haosul general; Petru I cel Mare și învins la Stănilești, pe Prut, în 1711, în „Testament” își dezvăluie fățărnicia, viclenia, dar și cruzimea care devin emblematice pentru „Marea Rusie”. Doamna sa Ecaterina I l-a însoțit în 1711 ca să-l „îmbrobodească” pe Dimitrie Cantemir și să-și alipească Moldova.

Elisabeta Petrova, cea mai mică fiică a lui Petru II, a ajuns și ea pe tron, era „o mare adoratoare și folositoare

a toaletelor, a mascaradelor dansurilor, toaletelor de lux, garderoba ei conținea peste 30000 de rochii”... Ecaterina a II-a, cea care și-a ucis bărbatul dar l-a scos decedat din cauze hemoroidale, nu și-a potolit niciodată pofta pentru cuceriri de noi teritorii străine.

Mihai Lomonosov, savantul, i-a consacrat ode lingușitoare - contra plată - contemporanei sale Elisabeta Petrovna de la care a căpătat din 1784 o leafă de 2000 de ruble, ode i-a dedicat și „exaltatei Ecaterina a II-a”. Marele ei lingușitor a fost însă Voltaire, iluministul, promotorul idealului de libertate în Franța.

În 1768, când Ecaterina visa la acapararea Crimeei și deschiderea accesului său către „Marea Neagră și Dardanele”, cu gândul ascuns să ajungă la Constantinopol, visul care l-a avut și Petru cel Mare. Voltaire o încuraja scriind: „exemplul pe care îl dă împărăteasa Rusiei este unic în această lume”.

În anul 1765 Ecaterina a II-a cumpără toată biblioteca de la redactorul Enciclopediei franceze, iar în 1778 toată biblioteca lui Voltaire, doar ca să pozeze ca intelectual avansat; ea cheamă la Petersburg pe Denis Diderot (1713-1784), îl înconjoară cu onoruri și bani, îl fletează în diferite chipuri și bărbatul deștept al Franței se întoarce acasă îmbrobodit și el de Ecaterina Rusiei.

La 1772, când cei trei mari împărați creștini se sfătuiau și puneau la cale prima mare dezmembrare a Poloniei, cel care fusese cumpărat, Voltaire, îi expedia Ecaterinei scrisori de îmbărbătare „intoleranța poloneză este atât de odioasă încât merită să fie trasă de urechi”. Și își justifică îndemnul: „Eu nu sunt ucigaș, dar cred că așa deveni pentru a vă servi cauza”. Cele trei puteri vecine Poloniei (Rusia, Germania și Austro-Ungaria) au trecut imediat la împărțirea statului polonez, care salvase Viena de la asediul turcilor la 1683.

Ivan al II-lea, cuscrul cu Ștefan cel Mare, se angajează să-i dea ajutor contra turcilor dar își uită cuvântul. Ce îl interesa pe el crucea creștinătății, când preocuparea lui de bază era cucerirea de teritorii străine? Nici Ivan cel Groaznic nu l-a ajutat pe Petru Rareș în luptele lui cu Sigismund al Poloniei, deși i-a promis că „nu-l va lăsa singur nici în rușii capului”. Ioan Vodă cel Viteaz la 1574 cade răpus de tătari.

Referitor la orașele moldovenești Roman, Suceava, Siret și Hotin istoricii ruși le-au socotit că le aparțin. Când românii aduși de Bogdan sau de Dragoș pe malul Prutului, spune Karamzin, au găsit acolo pe ruși, iar după ce moldovenii s-au dat cu obiceiul „localnicilor” și s-au mai și înmulțit, i-au eliminat din teritoriu pe ruși. Concluzia? Nu numai Romanul, Siretul, Suceava sau Hotinul au fost și au rămas rusești, ci și Bohotinul cu viile lui, toată Moldova. De aici și justificarea ocupării și stăpânirii Akermanului-Belgradului-Cetatea Albă- pierdută de Ștefan cel Mare la 1484 către turci, cedată apoi rușilor prin pacea de la București la 1812, deși Cetatea Albă n-a fost rusească

niciodată... Documentar se cunoaște că de la 1322 și până la 1484, timp de 162 de ani, Cetatea Albă a fost neîntrerupt a Moldovei, dar rușii o cred a lor.

După ce trupele Ecaterinei a II-a a Rusiei ocupă Crimeea la 1783 și face ca tărâmul de nord al Mării Negre să devină rusesc, avanpost de înaintare spre Principatele române, în 1790 aceeași soartă o au și Ismailul și gurile Dunării, Suvorov lăsând pe câmpul de luptă peste 30 de mii dintre ostașii săi morți și face ca întreg teritoriul dintre Bug și Nistru să devină al Rusiei, alături de Crimeea și Oleakov... În războiul ruso-turc din 1768-1774, sosit pe pământ românesc, același Suvorov trimis să ne elibereze de turci, avea drept scop să ne subjuge rușilor.

Tratatul de la Kuciuk-Kainargi din 1774 și pacea încheiată la Huși-Iași, le-a asigurat rușilor nu numai controlul la Marea Neagră, ci le-a deschis perspectiva ca din 1793 Rusia să se învecineze cu Moldova, pregătindu-se astfel conexarea de la 1812. De la 1801 la 1825, la cârma Rusiei a fost Alexandru I, care, împlinind pofta bunicii sale Ecaterina a II-a, continuă opera de alipire a teritoriilor străine, printre acestea fiind și o parte din Moldova, numită Basarabia.

Răpită de ruși la 1812, bucata aceasta din Moldova, care nu-i aparținuse niciodată, nu avea decât 45.630 km², adică ceva mai mult decât Danemarca, dar de 17,64 ori mai mare decât Luxemburg, cu o populație în majoritate (86,7%) români, este și a rămas de atunci „o vale a lacrimilor sau o vale a plângerii”. După ce Basarabia a fost alipită la Rusia, pe teritoriul moldovinesc, adevărată gură de rai, au venit să o colonizeze puhoai de ruși și ucraineni. În anul 1817 totalul gospodăriilor românești din Basarabia era de 94%, iar diferența de 6% alte etnii.

În anul 1842 limba rusă devine limbă obligatorie, școlile românești încep să dispară. Nici rețeaua de școli rusești nu are dezvoltare, ceea ce face ca în 1914 peste 80% din populația Basarabiei să fie analfabetă, în 1871, când Basarabia devine gubernic rusească, din porunca împărătească, se strâng și de pe la biserică cărțile în limba română, depuse la Mitropolia din Chișinău, unde, timp de 7 ani servesc drept combustibil pentru încălzire pe timp de iarnă a palatului mitropolian. Din 1871 predarea limbii române în școlile din Basarabia devine tot mai dificilă. Dacă în 1874 mai activau în Basarabia 774 școli așa-zis parohiale, în 1878 numărul lor fusese redus la doar 414, ca în 1911, în ședința dumei de stat, să ceară ca pe lângă școlile românești să fie înființate și școli pentru minoritățile care existau în Basarabia.

Cetatea Hotin

Războiul ruso-turc din 1877-1878 a dus la războiul pentru independența României. Rusia - generoasă - vine în Balcani să apere creștinii, dar cu ochii către Bosfor și Dardanele. Ploieștii, locul de găzduire a oaspeților care îl însoțeau pe marele duce Nicolai, s-a purtat deosebit de curtenitor cu sositii. Comandantul suprem al armatei rusești, deși îl vizitase protocolar pe rege la București, refuză la început încercările de cooperare propuse de Carol I și armatele sale. Constrâns de situație, Nicolai, în cele din urmă, dă în seama regelui conducerea întregului teatru de operațiuni militare, și astfel, cu un efectiv de 100.000 de ostași, regele trece Dunărea iar temutul Osman Pașa capitulează în fața generalului român Mihai Cerchez, fiu al Bârladului. Ulterior, alte victorii românești la Smârdan și Vidin pecetluiesc în bine pentru noi soarta războiului.

Pacea de la San Stefano o fac rușii și turcii, ca și pacea de la Congresul internațional de la Berlin, unde trimișii României - Brătianu și Kogălniceanu - sunt „doar auziți nu și ascultați”... I se recunoaște României independența și drepturile firești asupra Dobrogei fiică. Rusia cedează României Dobrogea, pe care o ocupase, dar în schimb ia Belgradul, Ismailul și Kahulul care îi fuseseră retrocedate Moldovei prin Tratatul de la Paris în 1856, după războiul Crimeei. Alianță militară și colaborare cu Rusia am avut și în primul război mondial în anii 1916-1918. Mare ajutor nu am avut de la ei, de multe ori se regăseau din fața inamicului în timpul luptelor, lăsându-ne descoperiți în bătăliile de la Mărășești, Mărăști și Oituz. Odată cu retragerea lor din Moldova au provocat distrugerii materiale, oprindu-se în Basarabia pentru a instala puterea bolșevică, fapt pentru care armata română, la cererea Sfatului Țării din Basarabia a intervenit pentru instalarea ordinii. Lenin întrerupe relațiile diplomatice cu România și declară confiscarea tezaurului românesc.

Să mai amintim despre pactul Ribentrop-Molotov din 1939, care ne-a ciuntit țara, urcându-se cu stăpânirea rusească mai sus de Herța, gata-gata să înșface până și mormântul lui Ștefan cel Mare de la Putna, să mai amintim de Insula Șerpilor furată ceva mai târziu, după război.

În Republica Moldova se vorbește tot mai mult despre posibila ei federalizare, iar limba română să nu mai fie recunoscută, iar acolo unde se mai învață a fost rebotezată, numind-o limbă moldovenească, parcă românii nu ar proveni din același trup al mamei lor, România! Pe teritoriul Moldovei staționează trupe rusești, ca pândari ai populației locale.

JOCUL NUMERELOR ȘI AL CUVINTELOR

■ Lăcrămioara-Iolandina IVAN

Cică aș fi ajuns la a 9(noua) carte. A IX-a. Dacă-i a noua trebuie să fie și nouă. După ce o citești nu mai este nouă, este învechită. Ba nu. Citită! Suntem în luna a 6(șasea); parcă-i tot un 9(nouă) numai că-i răsturnat (la noi în țară cam totu-i invers, cu fundul în sus...) și suntem și în 2019. Asta e! Unde dau și mă-nvârtesc de un 9 mă lovesc! Auziți? În antichitate, din cauză că era un număr impar, se considera că are puteri magice, de aceea cifra 9 se bucura de o deosebită tăcere. Deci și eu trebuie să tac. Pitagora, părintele matematicii, și Hipocrat, părintele medicinei, le atribuiau numerelor neperechi o putere miraculoasă: copilul se naște la 9 luni. Grațiile sunt 9, la fel ca și cele nouă muze. Dacă această cifră este cu belea, atunci să spun repede câte ceva despre cele 9 cărți și, vaaa!

-Prima carte, **“56 POEZII PENTRU DRAGII MEI COPII”**, a apărut în luna martie 2016; poeziile sunt dedicate segmentului de vârstă 3-10 ani, și sunt selectate din cele peste 100 de poezii după care eu lucrez la clasă; ușor de citit pentru că sunt scrise cu majuscule! Acum lauda: le știu pe toate pe de rost!

-A doua carte, **“Lăcrămioare artistice”**, vede lumina tiparului tot în 2016, luna aprilie; sunt programele artistice pe care eu le-am compus pentru diferite evenimente: Nașterea Mântuitorului, Plugușorul, 8 Martie, Orele festive etc;

-A treia carte, **“CATRENUL SAU CA... TRENUL?”**, le calcă pe celelalte două pe coadă, pentru că iese de la tipar în luna mai 2016; sunt catrenele pe care eu le-am făcut la diverse evenimente culturale (la care am fost prezentă) “actorilor principali” și nu numai!!

-A patra, **“GRECIA SFÂNTULUI EFREM”** apare, fuga-fuguța, în luna iunie 2016; mi-am oprit și eu o carte ca orice scriitor, am dat-o la citit și am rămas și fără carte, și nici bani pe ea n-am luat!

-A cincea este, **“În taină la Ierusalim”**; apare în luna a noua, septembrie 2016; foarte căutată de românii interesați să calce pe locurile sfinte!

-A șasea apare tot în 2016 și se numește, **“UN IULIE GRECESC”**; asta carte e cea cu pelerinajul alături de părintele Calistrat Chifan; v-am făcut curioși, nu?

-A șaptea, **“59 POEZII PENTRU DRAGII MEI COPII”**, s-a îmbogățit cu 3 poezii căci și autoarea a adăugat 3 ani la vârstă; apare pe 21 mai 2018;

-A opta este cea de-a patra, **“GRECIA SFÂNTULUI EFREM”**, ediția a II-a revăzută și completată; a apărut, vineri 18 ianuarie 2019; asta este cea mai lăudată!

-A noua, **“VESEL ȘI NELINIȘTITELE”**, a ieșit de la Tipografia Sfera, Bârlad, singura cu care am lucrat, vineri 31 mai 2019;

Veseliți-vă căci am terminat articolul. Este bine să știți că 7 dintre aceste cărți le puteți găsi -și citi - la Biblioteca din comuna mea natală, Băcani. Zic și eu, poate vă întreabă cineva?!

SĂ TOT FIE PESTE 40...

■ Lăcrămioara-Iolandina IVAN

De ani, despre aceasta este vorba. Nu de 40 de mucenici, nu de 40 de pahare, nu de 40 de hoți... De peste 40 de ani în învățământ. De 41 de ani (mai exact) adunați în spate cu bucurii și necazuri, cu împliniri și neîmpliniri, cu râs și plâns, cu iubire și ură, cu calmitate și furie, cu muncă și... odihnă. Dacă cele 2 luni de vară se pot numi simplu, 2 luni de concediu sau și mai simplu, două luni de recreere?! Nu prea cred! Ba e de văruit școala, ba e de mers în tabără cu elevii cei "foarte cuminiți" care nu au făcut și nu vor face niciodată probleme cadrelor didactice, ba e vreo tabără de creație, ba e vreo excursie, ba sunt corigențe, ba vin lemnele, ba se curăță soba, ba se sparge vreun geam la școală, ba-ba-ba, ba e una, ba cealaltă. Deci, după cum se vede, liniște deplină! Exact ce trebuie ca să pui creierul la locul lui! Acum să mă întorc în curtea mea, adică bucățica mea de curte de la Drujești, că pe zi ce trece văd eu bine că nu mai am loc nici în curte (de câini vreau să zic, de ei nu mai încap; am devenit mare iubitoare de animale și am adunat toți abandonajii în curtea școlii; le dau mâncare, apă, îi strâng în brațe, îi întreb unde vor să doarmă... și uite-mă cu o nouă poreclă, Brigitte Bardot de Drujești; sună mai bine de Băcani, ca să fie: B.B.B.!) Așa, acum dacă am pus câinii la punct, din curte să intru în clasă și să văd ce fac pe la serbarea de sfârșit de an școlar. Eu care sunt mare meseriașă în versuri, o las mai moale de data aceasta. Nu mai compun, ci îi las pe dragii mei copii să recite poeziile învățate în timpul anului școlar: nu multe, vreo 30 la număr. Bineînțeles, că din cartea mea de poezii! Și bineînțeles, ce vrea fiecare copil, fără să-l forțez! Dacă vrea să spună poezia "Iarna" când afară sunt 45 de grade, foarte bine! Elevul nostru, stăpânul nostru! Și la final, le fac și eu un cadou mamelor, bunicilor, surorilor, mătușilor sau care din familie o mai fi de față (că tații nu prea se văd pe la noi prin curte și prin clasă):

BUNĂ ZIUA, IAR VORBESC,
DEGEABA MĂ OBOSESC
SĂ TOT SPUN C-ACEȘTI COPII-
ALE NOASTRE BUCURII-
DACĂ EI DIN CÂND ÎN CÂND
NU REPETĂ NICI UN RÂND,
NICI O STROFĂ, -O POEZIE,
E NORMAL CA SĂ NU ȘTIE.
DIN SEPTEMBRIE TOT ZIC
ȘI ACUMA, MAI NIMIC!
NU AU REPETAT DELOC
C-AȚI PUS CĂRȚILE PE FOC.
FOARTE BINE, LE-AȚI PLĂTIT,
EU NIMIC N-AM PĂGUBIT.
DAR DACĂ DE LA 5 ANI
NU MAI FACEȚI NICI DOI BANI...
COPIII VĂ ZIC CE VOR
ȘI FACEȚI PE PLACUL LOR,
ATUNCI SĂ NU NE MIRĂM

CĂ DIN MÂNĂ ÎI SCĂPĂM.
AZI LA ȘCOALĂ PLEACĂ 10(ZECE):
NIMENI NU-I POATE ÎNTRECE.
BUNĂ ZIUA DE MI-OR DA,
TOT PE EI S-OR RESPECTA!
CĂ N-AU VOIE PE LA MINE
AST-AM ÎNVĂȚAT-O BINE;
SERBARE-N ACEEAȘI ZI
N-OI MAI FACE CÂT OI FI.
CÂND SERBAREA AM SFÂRȘIT,
JIGNIREA, A ȘI VENIT!
DECÂT SĂ MĂ ENERVEZ...
E MAI BINE SĂ CEDEZ.
LA PENSIE VREAU S-AJUNG,
NU BOLNAVĂ ȘI SĂ PLÂNG.
O VACANȚĂ LINIȘTITĂ
ȘI O VARĂ ÎMPLINITĂ
VREAU SĂ VĂ DORESC. DE TOATE,
DAR MAI MULTĂ SĂNĂTATE!
GÂNDIȚI-VĂ, SOCOTIȚI,
NU VĂ LĂSAȚI FOLOSIȚI!
DRAGII MEI, PĂRINȚI FRUMUȘI,
LA TOAMNĂ TOȚI SĂNĂTOȘI!
SĂ-NCEPEM UN AN ȘCOLAR
ȘI CU BANI ÎN BUZUNAR!

Nu cred că este cazul să mai adaug ceva! Ba dimpotrivă, cred că am spus prea multe... Să dea Bunul Dumnezeu ca eu să mai scriu un articol și o poezie și în cel de-al 42-lea an de DISTRAȚIE! Nu asta facem noi la școală?

Vineri, 14 iunie 2019

POVESTEA HAINELOR CERNITE

■ Lăcrămioara-Iolandina IVAN

A fost odată, este și va fi până la sfârșitul veacurilor, un sat cu moldoveni harnici și frumoși, mândri și aprigi ca toți moldovenii, care voiau să-și afle originile, gândindu-se că sigur nu s-au pierdut în negura timpului. Și tot căutând ei prin arhive, află un document care confirmă vechimea și existența satului; acesta a fost întocmit la Iași, la 24 martie 1624, când Radul Voievod, Domnul Moldovei, întărește vel spătariului Simion Gheuca toate părțile de moșie cumpărate din Portărești (sat dispărut), **Băcani** și Păulești (și acesta dispărut). Și marele cărturar Dimitrie Cantemir, domn al Moldovei, în lucrarea sa "Descriptio Moldaviae" amintește că în vecinătatea orașului Bârlad, pe văile și colinele acestuia, erau așezări omenești care întrețineau o strânsă legătură cu orașul, iar locuitorii purtau și aveau ținută moldovenească. Era vorba de satele **Băcani** și **Drujești**. Când au trecut clipele, anii și secolele, ne spun doar datele istorice, dar în iarna anului 1959, chiar de ziua Sfântului Ignatie Teoforul (când toată suflarea satului se pregătea să-l aștepte, lângă ieslea din Betleem, pe Pruncul Iisus, când toate gospodinele coceau turtele pentru sfânta masă de Crăciun, când toți bărbații având alături frații, cumnații, cumătrii și vecinii, își înjunghiau porcii ca să fie pregătite ospețele din iarna cea rece și nelipsită), s-a grăbit să vină pe lume, la dispensarul din dealul Băcanilor, o fetiță dolofană și plângăcioasă, care va primi de la mama sa Victorie, un nume de floare, de floare mirositoare din pădurea Buciog, pădure aflată nu departe de Băcani, într-o comună vecină numită Ibănești, leagănul copilăriei mamei. Această fetiță Lăcrămioara, a crescut ca mai toți copiii norocoși din acele vremi, în poalele cele sfinte, curate și calde ale bunicilor. Bunici care locuiau într-un sat mic, mic de tot, și care era trecut de Anul Nou și de Sfântul Vasile, dintr-un capăt în altul, de această Lăcrămioară și de verișoara ei cea bună, Gigela (doar aveau mamele surori). Alături de ceilalți copii, cu uretul care începea neschimbat: "*În noaptea de Vasile Sfântul/Mi-a furat căciula vântul*", și a doua zi cu urarea: "*Sănătatea noului și la anul cu sănătate!*", cele 2 verișoare erau primite de toți sătenii, căci pe vremea aceea nici o poartă nu era încuiată, și nici un câine nu mușca. Sfoara cea plină de colacii albi ca fața lui Iisus, era așteptată și analizată de bunicul Ghiță Filip, care știa cu precizie după împletitură și rumeneală, din al cui cuptor a fost scos colăcelul. Bunica cea tânără din satul Puțu Olarului, era neîntrecută la țesut, cusut la mașină, la făcut cuptoare de pâine și colaci, dar mai ales la citit și povestit. Niciodată nu-i lipsea cartea de la căpătâi și din geanta cea neagră, geantă magică fiindcă era veșnic plină cu bunătați. Nu era zi lăsată de la Dumnezeu să nu citească o poveste, un capitol dintr-un roman, câteva versete din Biblie. Și venea duminica. Tot satul se îmbrăca în straie de sărbătoare și mergea la biserică. Pestelca cea cu droturile era scoasă din ladă, căci fără ea, bunica cea cu origini grecești, nu ieșea pe poarta casei. Și mai veneau acele zile când cu mic și mare, tânăr și bătrân, se adunau în mijlocul satului la horă, care era nelipsită de Paști și de Crăciun. Și toată suflarea sătucului (mai ales băieții cu armata făcută și fetele de măritat), se ducea la nunțile din satele dimprejur: Mânzați și Ibănești,

Suseni și Ghicani, Pleșești și Florești, Buda și Valea Lupului; și... neapărat, la balurile unde, cam de fiecare dată, se alegea o regină a balului.

Nepoata, cea cu nume de floare de pădure, creștea sub ocrotirea blândă a ochilor veșnic înlăcrimați ai acestei bunici care se îmbrăca tot timpul în culori cernite. La început nepoata nu înțelegea prea multe; nu-i venise încă timpul să pună nelipsitele întrebări ale tuturor copiilor care încep invariabil cu, de ce? De ce nu-mi faci un pușor, friptură; de ce bunicul este plecat toată ziua; de ce mergem pe jos; de ce nu mă iei în brațe; de ce nu-mi faci gogoși; de ce mă scoli cu noaptea în cap ca să mergem după Holm la secerat? Abia mai târziu a început să observe că toate femeile din jurul ei purtau rochii și fuste înflorate, roșii, verzi și portocalii, toată lumea se prindea în horă și sârbă chiuind și fluierând, toată lumea juca de mama focului, numai bunica avea veșnic haine cenușii, negre sau bleumarin, și niciodată, dar absolut niciodată n-a văzut-o prinzându-se în roata cea jucăușă. Sprijinea un gard, un perete sau stătea pe scaun urmărind cu ochii umezi veselia celor din jur. Atunci fetița care nu creștea ca în povești, în trei zile cât alții într-un an, a început să o întrebe abia când ghiozdanul cel ușor din carton (care costa foarte puțini lei) o însoțea la școală:

-De ce, bunico, nu porți și mata rochii înflorate? De ce te îmbraci cu haine închise la culoare parcă ai fi mereu în doliu?

-Offfffff, draga bunicii, de ce... cum să mă îmbrac așa... când sufletul îmi plânge după cei doi frați, Nicu și Mitică, care au murit în Basarabia?

-De ce nu cânti, nu joci și nu petreci ca toată lumea?

-Pentru că nu mă lasă durerea asta care-mi apasă pieptul. Pentru că din Basarabia acești doi frați înalți și frumoși ca brazii, nu se vor mai întoarce acasă, niciodată... Nici pentru a face nuntă, nici pentru a ara ogorul...

Fetița care știa că toate poveștile au un final fericit, care nu știa ce înseamnă Moartea, credea că această Basarabie trebuie să fie o femeie foarte frumoasă și foarte bogată, dacă nu mai lasă pe nimeni să se întoarcă din sânul ei, dar care trebuie rugată și convinsă să-i lase pe cei doi frați ai bunicii cu părul alb, de prea timpuriu, să vină în satul cel mic cu nume ciudat, "Puțolaru". Trebuia trimis un Făt-Frumos, un Prâslea cel Voinic, un Greuceanu, ca să fure de la această doamnă Basarabie pe cei doi frați, ca bunica să se bucure, și să nu mai poarte hainele acelea impecabil de curate și de călcate dar, după gustul nepoatei, numai bune de făcut sperietori. Straietele având culori mohorâte, nu au fost schimbate niciodată în cei 82 de ani cât i-a petrecut pe acest pământ bunica cea cu numele Fecioarei Maria, și la ceasul cel de pe urmă, a plecat dincolo ca să-i găsească pe cei doi frați (Nicu, mort și îngropat la Chișinău, Mitică, spulberat de un obuz la Cotul Donului), care cu siguranță o așteptau nerăbdători ca să o întrebe de ce Basarabia care a fost, este și va fi Pământ Românesc, nu este acasă în România, acolo unde îi este locul de veacuri.

Aceasta nu este o poveste, este o realitate și toate numele personajelor sunt reale.

Când mi-e dor de Eminescu

Ioan GRĂMADĂ

De Eminescu, când mi-e dor,
M-oi duce seara la izvor
Și-n mijloc de codru des
De unde păsările ies.

Când îmi va fi dor de Poet,
„Luceafărul” îl recitesc!
„Și dacă ramuri bat în geam”,
Vreau ca în minte să te am.

De dor, la plopii fără soț,
Te-oi aștepta în tainici nopți,
Până ce luna va răsare
Luceafărul din depărtare.

De tine de-mi va fi dor din nou,
M-oi duce-n lași, sus, în Copou,
La umbra teiului voi sta
Cu gândul la iubirea ta.

Când, din al vieții mele val,
Tristețea îmi va da târcoale,
Mă voi urca seara pe deal,
Când buciul sună cu jale.

La Ipotești de-oi poposi,
În casa ta mă voi opri
Și la biserica din sat,
În care ai fost botezat.

Smerit voi spune-o rugăciune
Pentru plecarea ta din lume,
Din a vieții dulce floare -
De tinerețea ta mă doare!

Luceafăr blând, al nostru ești,
Al poeziei românești,
Cântând ce-i mai frumos în zare -
Titan al poeziei universale!

Noi de la tine-am învățat
Dulce limbă românească,
Să vorbim cu grai curat,
Din moștenirea strămoșească

Pentru dulcea Românie
Imnuri de slavă-ai cântat,
Cu multă fală și mândrie
Pe fiii săi i-ai înălțat.

Când mă va prinde iarăși dorul,
Te-oi întreba ce e amorul;
Când luna trece peste vii,
Te-oi aștepta să mai revii.

Pe asprele meandre ale vieții,
M-oi întreba și eu duios:
„Unde ești copilărie,
Cu pădurea ta cu tot?”

Din tot ce îmi oferă viața,
Parcă mai mult eu mi-aș dori
De-a mai întoarce-odată roata,
Din nou copil a deveni.

Când, după negura de vremei,
La tine, mamă, ai să mă chemi,
Voi trece codrii de aramă,
Și voi veni la tine, mamă!

Voi adormi cu dor de tine
Sub bolți cu lună, stele pline,
Poetul Marin Sorescu
Spunea: „ce-i mai frumos pe lume,
Trebuie să poarte doar un nume
Un singur nume:
Eminescu”!

REDACȚIA

Redactor șef: Vasile Fânaru

Redactor șef adjunct: Doinița Micu

Redactori: Romeo Chelaru, Emilia Bârgău,
Lăcrămioara-Iolandina Ivan, Maria Macovei-Bighiu,
Arin Pădure

Colaboratori: Serghei Coloșenco, Monalisa Postolache,
Maria Marin, Dan Ravaru, Costică Secrieru

Sediul: Primăria Comunei Băcani -

Biblioteca Comunală Băcani, jud. Vaslui

Relații: Vasile Fânaru, str. Principală nr. 148, loc.
Băcani, jud. Vaslui, tel. 0235 429508

E-mail: biblioteca.bacani@yahoo.com

ISSN 2344 - 5718 ; ISSN-L 2344 - 5718